MICHAEL WOLFF

ΠΥΡ ΚΑΙ ΜΑΝΙΑ

FIRE AND FURY

ΣΤΟΝ ΛΕΥΚΟ ΟΙΚΟ ΤΟΥ ΝΤΟΝΑΛΝΤ ΤΡΑΜΠ

No1 *New York Times* bestseller

3.000.000 αντίτυπα στην Αμερική • 45 γλώσσες

«Τραγική ειρωνεία, ο υποτιθέμενος ηγέτης του ελεύθερου κόσμου να προσπαθεί με κάθε τρόπο να αναστείλει την έκδοση αυτού του βιβλίου».

International Publishers Association

ΕΚΔΟΣΕΙΣ ΠΑΤΑΚΗ

ΠΥΡ ΚΑΙ ΜΑΝΙΑ
ΣΤΟΝ ΛΕΥΚΟ ΟΙΚΟ ΤΟΥ ΝΤΟΝΑΛΝΤ ΤΡΑΜΠ

MICHAEL WOLFF

ΠΥΡ ΚΑΙ ΜΑΝΙΑ

Στον Λευκό Οίκο του Ντόναλντ Τραμπ

ΜΕΤΑΦΡΑΣΗ
ΣΩΤΗ ΤΡΙΑΝΤΑΦΥΛΛΟΥ

ΕΚΔΟΣΕΙΣ ΠΑΤΑΚΗ

Το παρόν έργο πνευματικής ιδιοκτησίας προστατεύεται κατά τις διατάξεις της ελληνικής νομοθεσίας (Ν. 2121/1993 όπως έχει τροποποιηθεί και ισχύει σήμερα) και τις διεθνείς συμβάσεις περί πνευματικής ιδιοκτησίας. Απαγορεύεται απολύτως άνευ γραπτής αδείας του εκδότη η κατά οποιονδήποτε τρόπο ή μέσο (ηλεκτρονικό, μηχανικό ή άλλο) αντιγραφή, φωτοανατύπωση και εν γένει αναπαραγωγή, εκμίσθωση ή δανεισμός, μετάφραση, διασκευή, αναμετάδοση στο κοινό σε οποιαδήποτε μορφή και η εν γένει εκμετάλλευση του συνόλου ή μέρους του έργου.

Εκδόσεις Πατάκη – Κοινωνικές και πολιτικές επιστήμες
Σειρά «Κόσμος»
Διεύθυνση σειράς: Σώτη Τριανταφύλλου
Michael Wolff, *Πυρ και μανία: Στον Λευκό Οίκο του Ντόναλντ Τραμπ*
Τίτλος πρωτοτύπου: *Fire and fury: Inside the Trump White House*
Μετάφραση: Σώτη Τριανταφύλλου
Υπεύθυνη έκδοσης: Ελένη Κεχαγιόγλου
Διορθώσεις: Δέσποινα Ζηλφίδου
Σελιδοποίηση: Κωνσταντίνος Καπένης
Φιλμ, μοντάζ: Μαρία Ποινιού-Ρένεση
Copyright© Michael Wolff, 2018
Copyright© για την ελληνική γλώσσα Σ. Πατάκης Α.Ε.Ε.Δ.Ε. (Εκδόσεις Πατάκη), Αθήνα, 2018
Πρώτη έκδοση στην αγγλική γλώσσα από τις εκδόσεις Henry Holt and Company, Νέα Υόρκη, 2018
Πρώτη έκδοση στην ελληνική γλώσσα από τις Εκδόσεις Πατάκη, Αθήνα, Μάιος 2018
Κ.Ε.Τ. Β828 Κ.Ε.Π. 313/18 ISBN 978-960-16-7918-1

ΕΚΔΟΣΕΙΣ ΠΑΤΑΚΗ

ΠΑΝΑΓΗ ΤΣΑΛΔΑΡΗ (ΠΡΩΗΝ ΠΕΙΡΑΙΩΣ) 38, 104 37 ΑΘΗΝΑ,
ΤΗΛ.: 210.36.50.000, 801.100.2665, 210.52.05.600, ΦΑΞ: 210.36.50.069
ΚΕΝΤΡΙΚΗ ΔΙΑΘΕΣΗ: ΕΜΜ. ΜΠΕΝΑΚΗ 16, 106 78 ΑΘΗΝΑ, ΤΗΛ.: 210.38.31.078
ΥΠΟΚ/ΜΑ: ΚΟΡΥΤΣΑΣ (ΤΕΡΜΑ ΠΟΝΤΟΥ – ΠΕΡΙΟΧΗ Β΄ ΚΤΕΟ), 57009 ΚΑΛΟΧΩΡΙ ΘΕΣΣΑΛΟΝΙΚΗΣ,
ΤΗΛ.: 2310.70.63.54, 2310.70.67.15, 2310.75.51.75, ΦΑΞ: 2310.70.63.55
Web site: http://www.patakis.gr • e-mail: info@patakis.gr, sales@patakis.gr

Στη Victoria και στη Louise, μητέρα και κόρη

Στο βιβλίο αυτό τα ξένα κύρια ονόματα διατηρούν τη λατινική γραφή τους, με εξαίρεση τα ονόματα Προέδρων και Πρωθυπουργών τα οποία μεταγράφονται στα ελληνικά.

Περιεχόμενα

ΣΗΜΕΙΩΜΑ ΤΟΥ ΣΥΓΓΡΑΦΕΑ 11

Πρόλογος: Ο Ailes και ο Bannon 15

1. Η ημέρα της εκλογής 29
2. Στον Πύργο Trump 46
3. Η πρώτη ημέρα 79
4. Ο Bannon 96
5. Οι Jarvanka 118
6. Στο σπίτι 142
7. Ρωσία 157
8. Οργανόγραμμα 178
9. CPAC (Διάσκεψη της Συντηρητικής Πολιτικής Δράσης) 200
10. Goldman 220
11. Ὑποκλοπές 234
12. Ανάκληση και αντικατάσταση 249
13. Ο αγωνιστής Bannon 267
14. Αίθουσα Κρίσεων 283
15. MME 298

16. Ο Comey 319
17. Στο εξωτερικό και στο εσωτερικό 337
18. Η επιστροφή του Bannon 352
19. Ποια Mika; 364
20. McMaster και Scaramucci 387
21. Bannon και Scaramucci. 403
22. Ο στρατηγός Kelly 417
Επίλογος: Bannon και Τραμπ 435

ΕΥΧΑΡΙΣΤΙΕΣ 449
ΕΥΡΕΤΗΡΙΟ ΟΝΟΜΑΤΩΝ 451

ΣΗΜΕΙΩΜΑ ΤΟΥ ΣΥΓΓΡΑΦΕΑ

Ο λόγος για τον οποίο έγραψα αυτό το βιβλίο είναι προφανής. Από τη στιγμή που ο Ντόναλντ Τραμπ ανέλαβε την προεδρία –στις 20 Ιανουαρίου 2017– οι ΗΠΑ μπήκαν στην πιο θυελλώδη πολιτική τους περίοδο από την εποχή του Watergate. Καθώς η ημέρα εκείνη πλησίαζε, άρχισα να γράφω ό,τι διαδραματιζόταν επιχειρώντας να δω τη ζωή στον Λευκό Οίκο του Τραμπ μέσα από τα μάτια των ανθρώπων του κύκλου του.

Ξεκινώντας, σκόπευα να περιγράψω τις πρώτες εκατό ημέρες της προεδρίας που θεωρούνται, παραδοσιακά, σημαδιακές για κάθε προεδρία. Αλλά τα γεγονότα ήταν καταιγιστικά επί διακόσιες και πλέον ημέρες και η αυλαία της πρώτης πράξης της προεδρίας του Τραμπ έπεσε με τον διορισμό του απόστρατου στρατηγού John Kelly, στη θέση του προσωπάρχη στον Λευκό Οίκο, και την αποχώρηση του αρχισυμβούλου σε ζητήματα στρατηγικής Stephen Bannon τρεις εβδομάδες αργότερα.

Τα γεγονότα που περιγράφω στις σελίδες που ακολουθούν βασίζονται σε συζητήσεις που είχα με τον Πρόεδρο, με τα περισσότερα στελέχη του πολιτικού του περιβάλλοντος –με μερικά από τα οποία μίλησα δεκάδες φορές– καθώς και με άλλα άτομα με τα οποία είχα

επίσης συνομιλήσει. Όλα αυτά συνέβησαν σε χρονικό διάστημα δεκαοκτώ μηνών: η πρώτη συνέντευξη δόθηκε στα τέλη Μαΐου 2016 στο σπίτι του Τραμπ στο Μπέβερλυ Χιλλς, προτού καν τον φανταστώ στον Λευκό Οίκο και φυσικά προτού διανοηθώ να γράψω σχετικό βιβλίο. Ο τότε υποψήφιος έτρωγε με το κουταλάκι ένα μισόκιλο παγωτό βανίλια, ενώ έλεγε τη γνώμη του, με εύθυμη προχειρότητα, πηδώντας από το ένα θέμα στο άλλο. Οι δε σύμβουλοί του Hope Hicks, Corey Lewandowski και Jared Kushner μπαινόβγαιναν στο δωμάτιο.[1] Οι συζητήσεις μου με μέλη της ομάδας της προεκλογικής εκστρατείας του συνεχίστηκαν μέχρι το τέλος του Συνεδρίου των Ρεπουμπλικανών στο Κλίβελαντ, τον Ιούλιο του 2016, τότε που ακόμα η εκλογή του Τραμπ φάνταζε σχεδόν απίθανη, ενώ αργότερα συνάντησα στον Πύργο Trump στο Μανχάτταν τον λαλίστατο Steve Bannon[2] – πριν από τις εκλογές, όταν έδινε την εντύπωση διασκεδαστικού ιδιόρρυθμου ανθρώπου, και μετά τις εκλογές οπότε έμοιαζε με θαυματοποιό.

Λίγο μετά την 20ή Ιανουαρίου στρογγυλοκάθισα σε έναν καναπέ στη Δυτική Πτέρυγα του Λευκού Οίκου κι από τότε πήρα περισσότερες από διακόσιες συνεντεύξεις.

Μολονότι η προεδρία Τραμπ έχει αναγάγει τις επιθέσεις στα ΜΜΕ σε στοιχείο της επίσημης πολιτικής της,

---

1. Hope Hicks (γενν. 1988): Σύμβουλος δημοσίων σχέσεων, πρώην μοντέλο. Corey Lewandowski (γενν. 1973): Πολιτικός αναλυτής –κάποτε στο CNN και στη συνέχεια στο Fox News και στο One America News Network– και μάνατζερ της προεκλογικής εκστρατείας του Ντόναλντ Τραμπ. Jared Kushner (γενν. 1981): Ο γαμπρός του Ντόναλντ Τραμπ. (Σ.τ.Μ.)

2. Steve Bannon (γενν. 1953): Σύμβουλος στρατηγικής του Τραμπ τους πρώτους επτά μήνες της προεδρίας. (Σ.τ.Μ.)

είναι ταυτοχρόνως στη διάθεσή τους περισσότερο από οποιαδήποτε άλλη προεδρία των τελευταίων δεκαετιών. Στην αρχή αναζήτησα μια μορφή επίσημης πρόσβασης στον Λευκό Οίκο, να είμαι κάτι σαν απαρατήρητος παρατηρητής – και ο Πρόεδρος δεν είχε αντίρρηση. Αλλά, δεδομένου ότι τα μικροτσιφλίκια στον Λευκό Οίκο βάλθηκαν να συγκρούονται απροκάλυπτα από τις πρώτες ημέρες της προεδρίας, δεν βρέθηκε ο άνθρωπος που θα μου εξασφάλιζε τέτοια πρόσβαση – δεν βρέθηκε, όμως, ούτε ο άνθρωπος που θα μου έλεγε να τους αδειάσω τη γωνιά. Έτσι, ήμουν μάλλον ένας επίμονος παρείσακτος παρά ένας προσκεκλημένος, ήμουν δηλαδή, τελικά, ένας απαρατήρητος παρατηρητής, που δεν του έθεσαν κανόνες ούτε δεσμεύτηκε ως προς το τι θα έγραφε και τι όχι.

Πολλές αφηγήσεις για τα τεκταινόμενα στον Λευκό Οίκο του Τραμπ είναι αντιφατικές· αρκετές, επίσης, αντανακλούν την ανειλικρίνεια του Προέδρου. Οι αντιφάσεις και η χαλαρή σχέση με την αλήθεια, ακόμα και με την πραγματικότητα την ίδια, αποτελούν στοιχείο του βιβλίου αυτού. Μερικές φορές αφήνω τους συνομιλητές μου να αναπτύξουν τη δική τους εκδοχή και τους αναγνώστες να αξιολογήσουν μόνοι τους την αξιοπιστία των αφηγήσεων. Σε άλλες περιπτώσεις αποκαθιστώ την αλήθεια, όπως την αντιλαμβάνομαι χάρη στις μαρτυρίες πηγών που εμπιστεύομαι.

Μερικές πηγές μού μίλησαν με απόλυτη μυστικότητα, κάτι όχι ασυνήθιστο για βιβλία πολιτικού περιεχομένου, στα οποία χρησιμοποιούνται ανώνυμοι μάρτυρες των γεγονότων. Αξιοποίησα επίσης συνεντεύξεις off the record, το υλικό των οποίων δημοσιεύεται πρώτη φορά σε αυτό το βιβλίο. Εννοείται ότι πολλές πηγές μίλησαν ανοιχτά, on the record.

Ταυτοχρόνως, αξίζει να σημειώσω μερικούς δημοσιογραφικούς γρίφους που χρειάστηκε να λύσω όταν ήρθα σε επαφή με την προεδρία Τραμπ, αρκετοί από τους οποίους οφείλονταν στην απουσία επίσημων διαδικασιών και στην απειρία του προσωπικού του Λευκού Οίκου. Για παράδειγμα, κάποιοι μου έδωσαν συνεντεύξεις off the record κι έπειτα δημοσιοποίησαν μόνοι τους όσα μου είχαν πει, λες και ξαφνικά απελευθερώθηκαν· άλλοι είχαν νοοτροπία «σαμιζντάτ». Παντού, ωστόσο, στο βιβλίο αυτό κυριαρχεί η ανεξέλεγκτη φωνή του Προέδρου, ακάματη σαν σφυροκόπημα, δημόσια και ιδιωτική, που αναπαράγεται σε καθημερινή βάση, συχνότατα μάλιστα τη στιγμή ακριβώς που κι εκείνος εκστομίζει κάτι.

Για όποιον λόγο κι αν συνέβη, σχεδόν όλοι οι άνθρωποι με τους οποίους ήρθα σε επαφή –στελέχη του Λευκού Οίκου αλλά και ειδικοί σχολιαστές του– μου αφιέρωσαν χρόνο και φώτισαν τον τρόπο ζωής και το ύφος της εξουσίας του Τραμπ. Τελικά, έγινα αυτόπτης και αυτήκοος μάρτυρας μιας ομάδας ανθρώπων που πασχίζουν να κατανοήσουν τον Ντόναλντ Τραμπ και να συνεργαστούν μαζί του. Τους οφείλω πολλά.

Πρόλογος

Ο Ailes και ο Bannon

Η βραδιά άρχισε στις εξίμισι, αλλά ο Steve Bannon, που έγινε από τη μια στιγμή στην άλλη ένας τους ισχυρότερους άνδρες στον κόσμο, καθυστέρησε· τελευταία ανησυχούσε όλο και λιγότερο για τους χρονικούς περιορισμούς και τη χρονική ακρίβεια.

Ο Bannon είχε υποσχεθεί να παραστεί στο δείπνο με τους λίγους καλεσμένους, που διοργάνωσαν φίλοι σε κάποιο αρχοντικό σπίτι στο Greenwich Village, προκειμένου να συναντήσει τον Roger Ailes, τον πρώην επικεφαλής του Fox News, τη σημαντικότερη προσωπικότητα στα δεξιά μέσα μαζικής ενημέρωσης, που ήταν κάποτε μέντοράς του. Την επόμενη ημέρα, 4 Ιανουαρίου 2017 –λίγο περισσότερο από δύο εβδομάδες πριν από την ορκωμοσία του φίλου του Ντόναλντ Τραμπ ως 45ου Προέδρου των Ηνωμένων Πολιτειών– ο Ailes θα μετακόμιζε στο Palm Beach, σε αναγκαστική αλλά, καθώς ήλπιζε, προσωρινή συνταξιοδότηση.

Επιπλέον, το χιόνι δεν ευνοούσε την επιτυχία της βραδιάς. Ο 76χρονος Ailes, με μακρά ιστορία προβλημάτων στα πόδια και στο ισχίο, κούτσαινε· ερχόμενος στο Μανχάτταν μαζί με τη σύζυγό του Beth, από το σπίτι τους στην όχθη του ποταμού Χάντσον, φοβόταν

τους ολισθηρούς δρόμους. Αλλά ήθελε πολύ να δει τον Bannon. Στο μεταξύ, η βοηθός του Bannon, Alexandra Preate, έστελνε sms σχετικά με τη διαδρομή που έπρεπε να ακολουθήσει ο Bannon από τον Πύργο Trump.

Καθώς η παρέα περίμενε τον Bannon, ο Ailes τούς έκανε ένα μίνι σεμινάριο για την τυχαιότητα και τους παραλογισμούς της πολιτικής: η νίκη του φίλου του Ντόναλντ Τραμπ τον είχε καταπλήξει όπως κι όλους. Προτού ξεκινήσει το δίκτυο Fox το 1996, ο Ailes ήταν, επί τριάντα χρόνια, κορυφαίο στέλεχος του Ρεπουμπλικανικού Κόμματος. Τώρα, αν και απορημένος από το αποτέλεσμα των εκλογών, έκανε λόγο για μια ευθεία γραμμή από τον Νίξον στον Τραμπ· πλην, όμως, δεν ήταν σίγουρος, είπε, ότι ο Τραμπ, που κατά καιρούς έμοιαζε Ρεπουμπλικανός, Ανεξάρτητος ή Δημοκρατικός, μπορούσε να αποτελέσει τη συνέχεια του Ρεπουμπλικανικού Κόμματος. Ήξερε τον Τραμπ καλύτερα από κάθε άλλον και ήταν πρόθυμος να τον βοηθήσει· να επιστρέψει στο παιχνίδι των δεξιών μέσων μαζικής ενημέρωσης. Μάλιστα, είπε στην ομήγυρη ότι ίσως μπορούσε να βρει το δισεκατομμύριο που θεωρούσε πως θα χρειαζόταν για ένα καινούριο καλωδιακό δίκτυο.

Τόσο ο Ailes όσο και ο Bannon έβλεπαν τον εαυτό τους σαν σπουδαστή της Ιστορίας, αυτοδίδακτο σε ζητήματα γεωστρατηγικής. Πίστευαν πως ήταν εξαιρετικά τυχεροί: είχαν προσωπική σχέση με την Ιστορία, καθώς και με τον ίδιο τον Ντόναλντ Τραμπ. Αν και απρόθυμα, ο Ailes καταλάβαινε ότι, προς το παρόν τουλάχιστον, παρέδιδε τη δάδα της δεξιάς στον Bannon. Δεν έλειπαν οι παραδοξότητες και η ειρωνεία της τύχης. Το Fox News του Ailes, με ετήσιο κέρδος 1,5 δις δολάρια, κυριαρχούσε στη ρεπουμπλικανική πολιτική

επί δύο δεκαετίες. Τώρα, το Breitbart News του Bannon, με το πενιχρό κέρδος του 1,5 εκατομμυρίου, διεκδικούσε τον ρόλο. Για τριάντα χρόνια, ο Ailes –μέχρι προσφάτως ο ισχυρότερος άνδρας της συντηρητικής παράταξης– είχε ανεχτεί με χιούμορ τον Ντόναλντ Τραμπ, αλλά τελικά ο Bannon και το Breitbart είχαν καταφέρει όντως να εκλεγεί.

Έξι μήνες νωρίτερα, όταν η νίκη του Τραμπ φάνταζε ακόμα απίθανη, ο Ailes κατηγορήθηκε για σεξουαλική παρενόχληση και το Fox News τον παραμέρισε· την κίνηση σχεδίασαν οι προσκείμενοι στο Δημοκρατικό Κόμμα γιοι του γηραιού συντηρητικού Rupert Murdoch, του μεγαλύτερου μετόχου του Fox News, που ήταν ο ισχυρότερος ιδιοκτήτης μέσων ενημέρωσης. Την πτώση του Ailes χάρηκαν με την ψυχή τους οι Δημοκρατικοί: ο μπαμπούλας του συντηρητισμού είχε καταρρεύσει μέσω ενός αναδυόμενου νέου κοινωνικού κανόνα. Μόλις τρεις μήνες αργότερα, ο Τραμπ, που είχε κατηγορηθεί για πολύ χυδαιότερη και καταχρηστική συμπεριφορά, εξελέγη Πρόεδρος.

* * *

Ο Ailes απολάμβανε πολλά πράγματα στον Τραμπ: το ταλέντο του στο εμπόριο, το θεαματικό του στιλ και το ότι ήταν κουτσομπόλης. Θαύμαζε την έκτη αίσθησή του για την αγορά ή, τουλάχιστον, την επίμονη και αδιάκοπη προσπάθειά του να κερδίζει. Κοντολογίς, του άρεσε το παιχνίδι του Τραμπ, η εντύπωση που προξενούσε και η ξεδιαντροπιά του. «Προχωρεί ακάθεκτος» είχε πει ο Ailes σε φίλο του μετά την πρώτη τηλεμαχία με τη Hillary Clinton. «Ο Ντόναλντ, ακόμα κι αν του

φέρεις κάτι στο κεφάλι, δεν πρόκειται να πτοηθεί. Δεν θα καταλάβει καν ότι τον χτύπησες».

Αλλά ο Ailes ήταν πεπεισμένος ότι ο Τραμπ δεν διέθετε ούτε πολιτικές πεποιθήσεις ούτε πολιτική φυσιογνωμία. Το ότι εσχάτως είχε γίνει η προσωποποίηση του εξοργισμένου απλού Αμερικανού που παρακολουθεί Fox News ήταν άλλο ένα σημάδι ότι ζούμε σ' έναν κόσμο όπου ήρθαν τα πάνω κάτω. Έμοιαζε με φάρσα – και ο Ailes είχε αρχίσει να αναρωτιέται μήπως η φάρσα στρεφόταν εναντίον του.

Ωστόσο, ο Ailes παρακολουθούσε πολιτικούς εδώ και δεκαετίες, και στη μακρά του καριέρα είχε γίνει μάρτυρας σχεδόν κάθε λογής πολιτικού και με κάθε ιδιοτροπία· είχε γνωρίσει υπερφιλόδοξους, ψεύτες και μανιακούς. Στελέχη σαν αυτόν –και τώρα, όπως ο Bannon– συνεργάζονταν με πολλούς και διάφορους ανθρώπους, συνάπτοντας συμβιωτικές σχέσεις εξάρτησης. Οι πολιτικοί βρίσκονταν αντιμέτωποι με μια πολύπλοκη οργανωτική προσπάθεια. Τα στελέχη γνώριζαν το παιχνίδι, όπως και οι περισσότεροι υποψήφιοι και το περιβάλλον τους. Ο Ailes, όμως, ήταν σίγουρος ότι ο Τραμπ δεν είχε ιδέα πώς παιζόταν το παιχνίδι. Ήταν απείθαρχος – δεν μπορούσε, εκ φύσεως, να ενταχθεί σε παιχνίδι με συγκεκριμένους κανόνες. Δεν μπορούσε να είναι μέλος οποιασδήποτε συλλογικότητας, ούτε ήταν πιθανό να προσυπογράψει πρόγραμμα ή σύνολο αρχών. Κατά την άποψη του Ailes, ήταν «επαναστάτης χωρίς αιτία». Ήταν απλώς «ο Ντόναλντ», λες κι αυτό τα έλεγε όλα.

Στις αρχές Αυγούστου, λιγότερο από έναν μήνα μετά την εκδίωξη του Ailes από το Fox News, ο Τραμπ ζήτησε από τον παλιό του φίλο να αναλάβει τη διαχείρι-

ση της τότε καταστροφικής προεκλογικής εκστρατείας του. Ο Ailes, γνωρίζοντας ότι ο Τραμπ δεν δέχεται συμβουλές και δεν ακούει κανέναν, απέρριψε την πρόταση. Μία εβδομάδα αργότερα το πόστο ανέλαβε ο Bannon.

Μετά τη νίκη του Τραμπ, ο Ailes, αν και είχε μετανιώσει που δεν είχε δεχτεί να διευθύνει την εκστρατεία του φίλου του, πίστευε πως θα του δινόταν άλλη μία ευκαιρία. Η άνοδος του Τραμπ στην εξουσία, σκεφτόταν ο Ailes, ήταν ο απροσδόκητος θρίαμβος πολλών πραγμάτων που εκπροσωπούσε ο ίδιος και το Fox News. Εξάλλου, στον Ailes μάλλον οφειλόταν η απελευθέρωση του ρεύματος του «θυμωμένου μικρού ανθρώπου» που οδήγησε τον Τραμπ στη νίκη: αυτός είχε επινοήσει τα δεξιά μέσα ενημέρωσης που ενθουσιάστηκαν με τον χαρακτήρα του Τραμπ, με την περσόνα του.

Ο Ailes, ως μέλος του στενού κύκλου φίλων και συμβούλων που μιλούσαν συχνά με τον Τραμπ, ήλπιζε πως θα περνούσε περισσότερο χρόνο με τον νέο Πρόεδρο μόλις μετακόμιζε μαζί με την Beth στο Palm Beach. Ήξερε ότι ο Τραμπ σχεδίαζε να πηγαίνει στο σπίτι του στη Φλόριντα, στο Mar-a-Lago,[3] πολύ κοντά στο σπίτι του Ailes. Παρ' όλ' αυτά, ο Ailes, αν και γνώριζε ότι στην πολιτική η νίκη αλλάζει τα πάντα, δεν μπορούσε να χωνέψει το απίθανο και παράδοξο γεγονός ότι ο φίλος του Ντόναλντ Τραμπ είχε εκλεγεί Πρόεδρος των Ηνωμένων Πολιτειών.

* * *

3. Ιστορικό θέρετρο στο Palm Beach της Φλόριντα, με 126 δωμάτια, το εικοστό μεγαλύτερο αρχοντικό στις ΗΠΑ, με εγκαταστάσεις για σπα και αναψυχή, αγοράστηκε το 1985 από τον Τραμπ, ο οποίος το αποκαλεί «Νότιο Λευκό Οίκο». (Σ.τ.Μ.)

Στις εννιάμισι, με καθυστέρηση τριών ωρών κι ενώ σχεδόν όλοι είχαν τελειώσει το φαγητό τους, έφτασε τελικά ο Bannon. Φορούσε ελαφρώς τσαλακωμένο σακάκι, δύο πουκάμισα, όπως το συνήθιζε, και στρατιωτικό παντελόνι παραλλαγής. Ο αξύριστος και υπέρβαρος 63χρονος πήρε θέση δίπλα στους άλλους επισκέπτες στο τραπέζι και άρχισε αμέσως να μιλάει. Αρνήθηκε να πιει κρασί («Δεν πίνω») και επιδόθηκε στην παράθεση ενός κατεβατού πληροφοριών γύρω από τον ρόλο που επρόκειτο να αναλάβει.

«Θα επιτεθούμε κατά κράτος, έτσι ώστε κάθε μέλος του υπουργικού συμβουλίου να συσκεφθεί με τον Πρόεδρο στις επόμενες επτά ημέρες» είπε χρησιμοποιώντας στρατιωτική ορολογία της δεκαετίας του 1950. «Ο Tillerson σε δύο ημέρες, ο Sessions σε δύο ημέρες, ο Mattis σε δύο ημέρες...»[4]

Ο Bannon πήδηξε από τον επιλεγόμενο "Mad Dog" Mattis –τον απόστρατο στρατηγό που ο Τραμπ είχε διορίσει υπουργό Άμυνας– στο ζήτημα των βασανιστηρίων, στον παράδοξο αριστεροφιλελευθερισμό[5] των

---

4. Rex Tillerson (γενν. 1952): Πρώην διευθυντής της ExxonMobil, υπουργός Εξωτερικών στην κυβέρνηση Τραμπ· στις 13 Μαρτίου 2018, ο Ντόναλντ Τραμπ ανακοίνωσε την αντικατάστασή του από τον διευθυντή της CIA, Mike Pompeo. Jeff(erson) Sessions (γενν. 1946): Υπουργός Δικαιοσύνης. Jim Mattis (γενν. 1950): Απόστρατος στρατηγός από το Σώμα των Πεζοναυτών, υπουργός Άμυνας της κυβέρνησης Τραμπ, που διατέλεσε αρχηγός των Ενόπλων Δυνάμεων επί Ομπάμα· απέκτησε το παρατσούκλι "Mad Dog" («Λυσσασμένο σκυλί») μετά τη δεύτερη μάχη της Φαλούτζα, στο Ιράκ. (Σ.τ.Μ.)

5. Έτσι αποδίδεται ο όρος του πρωτοτύπου "liberalism", ενώ το "liberal" αποδίδεται ως «αριστεροφιλελεύθερος» ή «αριστερός». (Σ.τ.Μ.)

στρατηγών και στην ηλιθιότητα της πολιτικοστρατιωτικής γραφειοκρατίας. Στη συνέχεια, αναφέρθηκε στον επικείμενο διορισμό του Michael Flynn[6] –ενός στρατηγού που ευνοούσε ο Τραμπ και που σε πολλές προεκλογικές συγκεντρώσεις ήταν πρώτο τραπέζι πίστα– στη θέση του συμβούλου Εθνικής Ασφάλειας.

«Είναι ό,τι πρέπει. Δεν είναι, βέβαια, Jim Mattis ούτε John Kelly...[7] Αλλά είναι μια χαρά. Απλώς χρειάζεται τα σωστά άτομα γύρω του». Και ο Bannon πρόσθεσε: «Αν αφαιρέσετε όλους τους τύπους που ήταν εξαρχής εναντίον του Τραμπ και υπέγραφαν ανοιχτές επιστολές και τα τοιαύτα, καθώς και όλους τους λεγόμενους neocons, αυτούς τους νεοσυντηρητικούς που μας έμπλεξαν σε τόσους πολέμους, δεν έχουμε μεγάλη δεξαμενή στελεχών».

Ο Bannon είπε ότι προσπάθησε να προωθήσει τον John Bolton,[8] τον περίφημο επιθετικό διπλωμάτη, στο πόστο του συμβούλου Εθνικής Ασφάλειας. Τον Bolton προτιμούσε και ο Ailes.

«Είναι πάντα έτοιμος να ρίξει βόμβες» δήλωσε ο Ailes. «Είναι και λίγο μαλάκας. Αλλά τον χρειαζόμαστε. Ποιος άλλος είναι καλός για το Ισραήλ; Ο Flynn είναι λίγο τρελαμένος με το Ιράν. Ο Tillerson –που προορίζεται για υπουργός Εξωτερικών– γνωρίζει μόνο το πετρέλαιο».

---

6. Michael Flynn (γενν. 1958): Διευθυντής της Στρατιωτικής Υπηρεσίας Πληροφοριών επί Ομπάμα. (Σ.τ.Μ.)

7. John Kelly (γενν. 1950): Πήρε μέρος στον Πόλεμο του Κόλπου, στην επιχείρηση «Θύελλα της Ερήμου» και στο Ιράκ. Ήταν διοικητής των δυνάμεων του Νότου επί Ομπάμα. (Σ.τ.Μ.)

8. John Bolton (γενν. 1948): Διατέλεσε υφυπουργός Δικαιοσύνης επί Ρόναλντ Ρέιγκαν, υφυπουργός Εξωτερικών, υπεύθυνος για τις υποθέσεις διεθνών οργανισμών και πρέσβης των ΗΠΑ στον ΟΗΕ επί Τζορτζ Μπους. (Σ.τ.Μ.)

«Το μουστάκι του Bolton είναι πρόβλημα» είπε ο Bannon ρουθουνίζοντας. «Ο Τραμπ πιστεύει ότι η φάτσα του δεν είναι αρκετά υπουργική. Ξέρετε ότι τον Bolton τον συνηθίζεις σιγά σιγά, δεν σε κερδίζει από την αρχή».

«Βρήκε τον μπελά του γιατί ένα βράδυ σ' ένα ξενοδοχείο μπλέχτηκε σε καβγά για μια γυναίκα».

«Αν το έλεγα αυτό στον Τραμπ, θα τον υπουργοποιούσε αμέσως».

* * *

Ο Bannon ήταν, περιέργως, πρόθυμος να συνεργαστεί στενά με τον Τραμπ, ενώ ταυτοχρόνως άφηνε να εννοηθεί ότι δεν τον έπαιρνε τελείως στα σοβαρά. Είχε συναντηθεί μαζί του για πρώτη φορά το 2010, τότε που ήταν και δεν ήταν υποψήφιος για την προεδρία. Σε μια συνάντηση στον Πύργο Trump, ο Bannon πρότεινε στον Τραμπ να διαθέσει μισό εκατομμύριο δολάρια για να υποστηρίξει τους υποψηφίους του κινήματος Tea Party προκειμένου να προωθήσει τις δικές του προεδρικές φιλοδοξίες, αλλά είχε φύγει από εκείνη τη συνάντηση με την εντύπωση πως ο Τραμπ δεν θα έκανε κάτι τέτοιο. Ήταν απλούστατα ασόβαρος. Μεταξύ εκείνης της πρώτης συνάντησής τους και του Αυγούστου του 2016, όταν ανέλαβε την προεκλογική εκστρατεία του, ο Bannon, εκτός από μερικές συνεντεύξεις που του είχε πάρει για την εκπομπή του στο Breitbart, δεν είχε περάσει μαζί του περισσότερο χρόνο από δέκα λεπτά σε τετ-α-τετ.

Τώρα, όμως, η στιγμή είχε φτάσει για τον Bannon. Ξαφνικά, επικρατούσε παντού αμφιβολία και ανασφά-

λεια. Το Brexit, τα κύματα μεταναστών στις θυμωμένες ακτές της Ευρώπης, η αποσταθεροποίηση των εργατών, το φάντασμα ενός ακόμα κραχ, ο Bernie Sanders και ο αριστεροφιλελεύθερος ρεβανσισμός του – ό,τι συνέβαινε συνοδευόταν από το αντίθετό του. Ακόμη και οι πιο αφοσιωμένοι υπέρμαχοι της παγκοσμιοποίησης δίσταζαν. Ο Bannon πίστευε ότι πολλοί άνθρωποι ήταν ξαφνικά δεκτικοί σε ένα νέο μήνυμα: ο κόσμος χρειάζεται σύνορα· ή ο κόσμος πρέπει να επιστρέψει στην εποχή που είχε σύνορα. Τότε που η Αμερική ήταν υπέροχη. Ο Τραμπ έγινε ο φορέας αυτού του μηνύματος.

Από εκείνο το βράδυ του Ιανουαρίου, ο Bannon βυθίστηκε στον κόσμο του Ντόναλντ Τραμπ για πέντε μήνες σχεδόν. Και παρόλο που είχε καταγράψει τις ιδιοτροπίες, τον απρόβλεπτο χαρακτήρα και τις εξίσου απρόβλεπτες απόψεις του, χειροκροτούσε την εξαιρετική, χαρισματική κλίση του Τραμπ προς τα δεξιά, προς το Tea Party, προς τη βάση των διαδικτυακών μιμιδίων, και τώρα, μετά τη νίκη, την ευκαιρία που έδινε σ' εκείνον, στον Steve Bannon.

* * *

«Το πιάνει ο ίδιος;» ρώτησε ξαφνικά ο Ailes, σταματώντας και κοιτάζοντας εξεταστικά τον Bannon.

Εννοούσε αν ο Τραμπ συνειδητοποιεί τι είναι η δεξιά ατζέντα: ο δισεκατομμυριούχος πλεϊμπόι καταλάβαινε άραγε τον δεξιό του λαϊκισμό; Αλλά ίσως εννοούσε αν καταλάβαινε τη φύση της ίδιας της εξουσίας. Ο Τραμπ αντιλαμβανόταν τη θέση όπου τον έβαλε η Ιστορία;

Ο Bannon ήπιε μια γουλιά νερό. «Το πιάνει» είπε, αλλά χωρίς σιγουριά. «Εν πάση περιπτώσει, πιάνει ό,τι πιάνει».

Ο Ailes τον κοιτούσε λοξά, σαν να περίμενε να δείξει περισσότερα από τα χαρτιά του.

«Έχει πρόγραμμα» είπε ο Bannon. «Το δικό του». Ο Bannon, αφήνοντας κατά μέρος τον ίδιο τον Τραμπ, άρχισε να μιλάει για τη δική του ατζέντα. «Το πρώτο που θα κάνουμε είναι να μετακινήσουμε την αμερικανική πρεσβεία στην Ιερουσαλήμ. Ο Νετανιάχου είναι μέσα. Ο Sheldon, ο Sheldon Adelson,[9] είναι κι αυτός μέσα. Ξέρουμε πού βαδίζουμε».

«Ξέρει ο Ντόναλντ πού βαδίζετε;» ρώτησε ο Ailes που διατηρούσε τις αμφιβολίες του.

Ο Bannon χαμογέλασε λίγο πονηρά και συνέχισε: «Ας πάρει η Ιορδανία τη Δυτική Όχθη και η Αίγυπτος ας πάρει τη Γάζα. Αφήστε τους να τα βγάλουν πέρα μόνοι τους. Οι Σαουδάραβες βρίσκονται στο χείλος του γκρεμού, οι Αιγύπτιοι επίσης· τρέμουν την Περσία... Η Υεμένη, το Σινά, η Λιβύη... δύσκολα πράγματα... Να γιατί η Ρωσία είναι τόσο σημαντική... Είναι λοιπόν τόσο κακοί οι Ρώσοι; Είναι. Αλλά ο κόσμος είναι γεμάτος κακούς».

Ο Bannon μιλούσε με κέφι – ένας άνθρωπος που ξανάφτιαχνε τον κόσμο.

«Αλλά είναι καλό να γνωρίζουμε ποιοι είναι οι κακοί» επενέβη ο Ailes, πιέζοντας τον Bannon. «Ο Ντόναλντ μπορεί να μη γνωρίζει».

«Ο πραγματικός εχθρός» είπε με σιγουριά ο Bannon, προσέχοντας να μην υπερασπίζεται υπερβολικά τον

---

9. Sheldon Adelson (γενν. 1933): Ο ακροδεξιός μεγιστάνας των καζίνο (Λας Βέγκας, Σιγκαπούρη) και ιδιοκτήτης της ισραηλινής εφημερίδας *Israel Hayom* έκανε δωρεά πέντε εκατομμύρια δολάρια στην προεκλογική εκστρατεία του Τραμπ. (Σ.τ.Μ.)

Τραμπ ούτε φυσικά να τον απορρίπτει, «είναι η Κίνα». Η Κίνα θα ήταν το πρώτο μέτωπο σε έναν καινούριο Ψυχρό Πόλεμο. Όλα είχαν παρεξηγηθεί στα χρόνια του Ομπάμα – ό,τι πιστεύαμε πως καταλαβαίναμε δεν το καταλαβαίναμε καθόλου. Η αμερικανική αντικατασκοπεία απέτυχε. «Νομίζω ότι ο Comey[10] είναι ένας τύπος τρίτης κατηγορίας. Ο Brennan[11] είναι τύπος δεύτερης κατηγορίας» δήλωσε ο Bannon, απαξιώνοντας τον διευθυντή του FBI και τον διευθυντή της CIA μαζί και ταυτοχρόνως.

«Ο Λευκός Οίκος τώρα είναι σαν τον Λευκό Οίκο του Λύντον Τζόνσον. Η Susan Rice –σύμβουλος Εθνικής Ασφάλειας επί Ομπάμα– διαχειρίζεται την εκστρατεία εναντίον του ISIS. Επιλέγουν τους στόχους κι εκείνη αποφασίζει πού θα χτυπήσουν τα drones. Θέλω να πω, κάνουν πόλεμο με την αναποτελεσματικότητα του Τζόνσον το 1968 στο Βιετνάμ. Το Πεντάγωνο απεμπλέκεται από το όλο θέμα. Οι υπηρεσίες πληροφοριών αποσυνδέονται από το όλο θέμα. Τα μέσα μαζικής ενημέρωσης άφησαν τον Ομπάμα να καλπάζει ελεύθερος. Αν αφαιρέσουμε την ιδεολογία, μένει ο ερασιτεχνισμός. Δεν ξέρω τι έκανε ο Ομπάμα. Κανείς στο Καπιτώλιο δεν τον ξέρει, κανείς επιχειρηματίας δεν τον ξέρει – τι κατάφερε; Δεν έχω ιδέα».

«Τι λέει ο Ντόναλντ γι' αυτά;» ρώτησε ο Ailes, υπονοώντας ότι ο Bannon ήταν πολύ πιο μπροστά από τον ευεργέτη του.

---

10. James Comey (γενν. 1960): Διευθυντής του FBI (2013-2017) και υφυπουργός Δικαιοσύνης (2003-2005). (Σ.τ.Μ.)

11. John Brennan (γενν. 1955): Διευθυντής της CIA (2013-2017). (Σ.τ.Μ.)

«Είναι μέλος της ομάδας μας».

«Συγκεντρωμένος;»

«Σκέφτεται».

«Καλύτερα να μη σκέφτεται και πολύ ο Ντόναλντ» είπε εύθυμα ο Ailes.

Ο Bannon ξεφύσηξε. «Είτε σκέφτεται πολύ, είτε σκέφτεται λίγο, δεν αλλάζουν απαραιτήτως τα πράγματα».

* * *

«Σε τι έμπλεξε με τους Ρώσους;» επέμεινε ο Ailes.

«Βασικά» είπε ο Bannon, «πήγε στη Ρωσία και πίστευε ότι θα συναντηθεί με τον Πούτιν. Αλλά ο Πούτιν δεν ενδιαφέρθηκε. Έτσι, συνέχισε να προσπαθεί».

«Αυτός είναι ο Ντόναλντ» είπε ο Ailes.

«Είναι μοναδικός» δήλωσε ο Bannon, λες και ο Τραμπ είναι ανερμήνευτο θαύμα.

Και πάλι, παραμερίζοντας το θέμα Τραμπ –σαν μια σπουδαία και ιδιόμορφη ύπαρξη την οποία πρέπει να σέβεται και να ευγνωμονεί– ο Bannon συνέχισε παίζοντας τον ρόλο του δημιουργού της προεδρίας:

«Η Κίνα είναι τα πάντα. Τίποτα άλλο δεν έχει σημασία. Αν δεν αντιληφθούμε σωστά την Κίνα, θα τα κάνουμε όλα λάθος. Η Κίνα βρίσκεται όπου βρισκόταν η ναζιστική Γερμανία το 1929-1930. Οι Κινέζοι, όπως οι Γερμανοί, είναι οι πιο ορθολογικοί άνθρωποι στον κόσμο· και ξαφνικά δεν είναι. Και θα φλιπάρουν όπως η Γερμανία στη δεκαετία του 1930. Πρόκειται για υπερεθνικιστικό κράτος, ικανό για όλα – και μετά, δεν θα μπορούμε να βάλουμε πάλι το τζίνι μέσα στο μπουκάλι».

«Ο Ντόναλντ δεν θα είναι σαν τον Νίξον στην Κίνα» δήλωσε ο Ailes, υπονοώντας ότι ο Τραμπ δεν είναι ικανός για παγκόσμιους μετασχηματισμούς.

Ο Bannon χαμογέλασε. «Ο Bannon στην Κίνα» είπε με μεγαλοπρέπεια και ταυτοχρόνως με επίγνωση του μικρού μεγέθους του.

«Πώς είναι ο μικρός;» ρώτησε ο Ailes, αναφερόμενος στον γαμπρό του Τραμπ και κορυφαίο πολιτικό του σύμβουλο, τον 36χρονο Jared Kushner.

«Είναι συνεργάτης μου» είπε ο Bannon, σε τόνο του υποδήλωνε ότι κι αν δεν ήταν, δεν επρόκειτο να το ομολογήσει.

«Σοβαρά τώρα;» ρώτησε ο Ailes.

«Είναι στην ομάδα».

«Έχει φάει πολλές φορές με τον Rupert Murdoch».

«Στην πραγματικότητα» είπε ο Bannon, «θα ήθελα τη βοήθειά σας εδώ». Ο Bannon προσπάθησε να πείσει τον Ailes να τον σιγοντάρει για να χτυπήσει τον Murdoch. Ο Ailes, μετά τον εκτοπισμό του από το Fox, είχε γίνει πικρόχολος προς τον Murdoch. Τώρα, ο Murdoch πίεζε τον εκλεγέντα Πρόεδρο στην κατεύθυνση του κέντρου και της μετριοπάθειας – μια περίεργη ανατροπή στα ολοένα και πιο παράξενα ρεύματα του αμερικανικού συντηρητισμού. Ο Bannon ζήτησε από τον Ailes να πει στον Τραμπ, ο οποίος έχει φοβία για τα γηρατειά και την άνοια, ότι ο Murdoch ίσως έχανε το μυαλό του.

«Θα του τηλεφωνήσω» είπε ο Ailes. «Αλλά ο Τραμπ και μέσα από φλεγόμενα στεφάνια θα περνούσε για τον Rupert. Όπως και για τον Πούτιν. Ή του ύψους ή του βάθους... Απλώς ανησυχώ για το ποιος δουλεύει ποιον».

Ο γηραιότερος μεγιστάνας των δεξιών μέσων μαζικής ενημέρωσης και ο πιο νέος (αν και όχι τόσο) συνέχισαν να διασκεδάζουν τους συνδαιτυμόνες μέχρι τις δωδεκάμισι: ο γηραιότερος προσπαθώντας να λύσει το νέο εθνικό αίνιγμα που ήταν ο Τραμπ –μολονότι ο Ailes πίστευε πως στην πραγματικότητα η συμπεριφορά του Τραμπ ήταν πάντα προβλέψιμη– και ο νεότερος φαινομενικά αποφασισμένος να μην καταστρέψει το δικό του πεπρωμένο.

«Ο Ντόναλντ Τραμπ ξέρει τι κάνει. Είναι ο Τραμπ αλλά, μη νομίζετε, ξέρει» βεβαίωνε ο Bannon.

«Ναι, ο Τραμπ είναι ο Τραμπ» είπε κι ο Ailes, με κάτι σαν δυσπιστία.